

УДК 351.863

Акіліна О.,*доцент кафедри управління
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат економічних наук, доцент*

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНІ:
СОЦІАЛЬНЕ ЗАЛУЧЕННЯ

Економічна безпека є універсальною категорією, яка відображає економічну захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях. В історії будь-якої держави можна знайти періоди, коли ця проблема загострювалася і висувалася на передній план. Особливої актуальності питання економічної безпеки особистості набуває для тих країн, економіка яких переживає трансформаційну кризу, зокрема для України. Вирішення проблем забезпечення економічної безпеки на рівні кожного окремого громадянина має стати основою для самовизначення української нації, базисом для майбутнього гармонійного розвитку особистості, стабільності економіки держави в геоекономічному просторі.

Досить великий спектр питань соціально-економічної безпеки особистості було висвітлено у працях О. Барановського, О. Білоруса, І. Бінька, Н. Борецької, З. Варналія, В. Гейця, А. Колота, В. Мунтіяна, Д. Нікіфорчук, О. Новикової, Т. Овчіннікової, С. Пирожкова, В. Савчука, А. Сухорукова, К. Томашкової, А. Чухна та ін.

У Доповіді Програми розвитку ООН від 1994 р. у другій главі «Нові аспекти безпеки людини» пропонувалося розвинути концепцію так званого широкого трактування безпеки особистості й виділити в ній два взаємопов'язаних фактори: «свободу від страху» та «свободу від злиднів» [3, 24–25]. Деякі елементи постанови Генеральної Асамблеї ООН 2012 р. уточнюють концепцію безпеки людини. Згідно з цією постановою поняття людської безпеки включає право людей на свободу й гідність, на життя вільне від бідності, містить заклик до людей орієнтованих та орієнтовану відповідь на питання, як посилити захист, розширити права й можливості

всіх людей і спільнот, визнання потреби миру, розвитку та прав людини й однаковою мірою розглядає цивільні, політичні, економічні, соціальні та культурні права [4, 1–2].

Соціальне відторгнення є відносно новою концепцією, хоча протягом десятиліть вона розвивалась паралельно з ідеями забезпечення соціальних прав і підвищення добробуту населення, а отже, з ідеями формування соціально-економічної безпеки особистості. Сьогодні концепт «соціальне відторгнення» або «соціальна інклюзія» не має класичного наукового визначення, але може розглядатися як процес, при якому окремі групи населення чи окремі люди не мають можливості повною мірою брати участь у суспільному житті через бідність, відсутність базових знань і можливостей або в результаті дискримінації. Згідно з проведеними дослідженнями, в Україні у стані гострого соціального відторгнення перебуває 37,7 % домогосподарств [1; 2]. Сформулюємо критичні наслідки цього явища для формування соціально-економічної безпеки особистості та безпеки країни в цілому.

1. Населення, яке перебуває на межі або за межею бідності, випадає з цивілізаційного контексту. Цим людям недоступна життєво необхідна інформація, нормальна освіта, соціалізація — вони не можуть входити в дієздатні та перспективні соціальні системи.

2. Докорінно змінюється система мотивацій. Якщо перед людиною постійно постає питання, де і як роздобути шматок хліба, їй не існує цивілізованого вирішення цієї проблеми, то в такій особи відбувається зміна моральних та етичних цінностей.

3. Особливо небезпечним наслідком соціального відторгнення є масова люмпенізація значної частини населення, що свідчить про неминучу загибель демократії в Україні. Як відомо, демократія — це така форма організації суспільства, при якій влада належить народу — економічно незалежним і політично вільним громадянам. Низький рівень доходів, залежність від державної допомоги та патерналістські погляди на державу є тими чинниками, що значно обмежують політичне залучення людей старшого віку. Саме це іноді зумовлює схильність останніх до «економічного» голосування.

4. Соціальна невлаштованість значної частини молодих людей робить їх зручним об'єктом популістської демагогії та різноманітних маніпуляцій. Слід зазначити, що саме участь у політичних

акціях, насамперед протестних, є однією з найбільш прийнятних і доступних для молоді форм громадянської активності, способом донесення своєї позиції до влади й суспільства, а також одним із джерел заробітку.

Отже, для розбудови соціально-орієнтованого суспільства засобом забезпечення людського розвитку має стати соціальне залучення, яке потребує комплексних підходів та взаємоузгоджених заходів у різних сферах, орієнтованих на розв'язання проблем соціального відторгнення за всіма трьома напрямками одночасно — економічним, соціальним та політичним. Вироблення і реалізація соціальної політики в Україні, спрямованої на соціальне залучення, має здійснюватися з урахуванням існуючої у країнах ЄС практики. Задля цього необхідно сформулювати власну теоретичну базу з цієї проблематики (враховуючи особливості вітчизняної політики та державного устрою) і розробити відповідний практичний інструментарій щодо реалізації процесу соціального залучення.

ДЖЕРЕЛА

1. ООН в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1346>
2. Соціальні індикатори рівня життя населення : [зб. стат.] / відп. за вип. О.О. Кармазіна. — К. : Державна служба України, 2015. — 204 с.
3. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 1994 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf
4. Resolution adopted by the General Assembly. Sixty-sixth session. 25 October 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf>

Solving the problem of economic security at the level of each individual citizen, enterprise and country in general should become the backbone for determination of Ukrainian nation, basis for the future harmonious personal development and economy stability. Social exclusion is a relatively new concept, however, over the decades it has developed parallel to the ideas of individual socio-economic security.

According to Ukrainian studies, 37,7 % of households are in the state of acute social exclusion. The critical consequences of this phenomenon for the formation of socio-economic and individual security are the following: social exclusion of the poor that brought about the change of their motivation system and contributes to lumpenization, which in future will lead to inevitable death of Ukrainian democracy.

So, for the development of socially-oriented society by ensuring human development should be social inclusion, which requires of comprehensive approaches and mutually agreed actions in various fields focused at solving problems of social exclusion in economic, social and political areas simultaneously.

Key words: *socio-economic security, social exclusion, social inclusion.*